

DEMOKRACIJA

Leto VI. - Štev. 31

Trst - Gorica 1. avgusta 1952

Titove izjave

Dne 29. junija je govoril Kiderč v Ajdovščini in ob tisti priliki je na splošno presenečenje rekel:

»Se danes govorčijo o coni B. Toda o coni B ne more biti nobenega govorja, ker je to že od pravdavnih časov naše zgodovinsko in narodno ozemlje. Zborovalci so odločno pritrili govorniku, ko je dejal, »da je mogoče govoriti le o sporazumu glede cone A in o nobeni drugi coni.«

V naslednjem številki Demokracije, dne 10. julija, smo takoj upravali, ali gre pri tem res za povratek na staro linijo, kakršno je svoječasno, poleg Tita, iznesel tudi Regent v svojem znanim govoru v Kopru pred enim letom. Rekli smo tudi da tržaki Slovenci imajo mendu pravico na to pojasnilo, in to ne samo preko krajevnega Primorskega dnevnika, temveč od strani odgovornih činiteljev, ob tistih, ki dejansko in formalno vodijo dančnjo jugoslovansko politiko.

Sledil je splošen molk. Niti sicer tako pozorni Primorski dnevnik, niti noben tržski ali jugoslovanski veljak ni odgovoril na postavljenje vprašanja. Ali jimi je bilo tako nerodno? Je bil naš sum upravičen?

V nedeljo 27. julija je na velenjem zborovanju, v Glini, na Hrvškem, govoril sam maršal Tito. Ob tej priliki se je dotaknil tržskega vprašanja, in sicer na način, ki je mogoče objektivno tudi v mednarodni javnosti. Kakor beremo v Slovenskem poročevalcu z dne 29. juliju, je dobesedno dejal: »Mislijo, da se če bo Jugoslavija močna, ne bodo mogli razširiti se nekoliko naprej od Trsta. V duhu tega stavka, ki ga Primorski dnevnik seveda nidičuje, je treba torej tolmatiti vse ostale izjave, ki jih je Tito v tem govoru dal o Trstu. Posebej orozarjam na besedico »sreča. Ona nam namreč pove, da se do vključno Trsta Italijani lahko razširijo, le preko Trsta se ne smejo.«

To tolmačenje je tudi v popolnem soglasju s Titovimi pogoji za sporazum z Italijo o tržskem vprašanju. Primorski dnevnik z dne 29. julija piše, da je Tito pri tej priliki dejal, »da pri stestavljanju platforme za razgovore ne more biti govor o ozemljih, ki so pod upravo Jugoslavije, temveč samo o problemih, vprašanjih in ravnjanju z jugoslovanskim živiljem onstran cone B, kjer dejansko ne spoštujejo njegovih pravic.« Ali je torej bistvo in jasno, da Tito o coni B sploh ne mora govoriti? Ker Primorski dnevnik ne citira neposrednih Titovih besed, temveč samo pravi »da je Tito to dodalo in ker tega dela govorja ljubljanski Slovenski poročevalci ni prinesel, moramo pač na njihovo točnost primerjati kvečemu z izvečkom Titovega govorja, ki je izšel dne 28. julija v ponedeljek izdaji Giornale di Trieste. Ta list navaja obravnavani odstavek in piše, da je Tito dobesedno dejal: »Z našo strani smo pripravljeni govoriti samo o coni A in nismo pripravljeni dovoliti (concedere) prav nič več. Razpravljamo lahko samo na osnovi predlogov, ki smo jih že dali.« Naj imata prav Primorski dnevnik ali Giornale di Trieste, smisel Titovih izjav je v obeli primerih eden in isti, med njunima objavama ni bistvenega nasprotja. Tito je torej verjetno zares tako govoril.

Zato ponarljamo poziv, ki smaga izrekli že ob priliki uvodom omenjenega Kiderčevega govorja in na katerega tudi Tito ni odgovoril: jugoslovanski politiki morajo gledati tržskega vprašanja natovati čisto in ga vina! S svojim dosedanjim četrtačevstvom in nepristnim izpremljanjem vlinjajmo so v tržskem vprašanju že veliko zaigrali. Potrebna so načela, stvarna in izvedljiva, na katerih se bo nato stalo in vztrajalo, ne po politično havaderstvo. Samo taka politika bo dala na dolgi rok siurne sadove. Tržski Slovenci, ki so pri tem najbolj prizadeti, pa imamo pravico vedeti, kakšna so ta načela. * * *

DEMOKRACIJA in ne komunizem

Fašistične in komunistične diktature so uvedle kult oboževanja oseb. Diktatorje so povzdigne v polbogove.

Njim na čast so se posiljale in se posiljajo štafe iz vseh delov držav, da jim kadijo in skandirajo njihova imena, kot nekdaj: Du-ce! Du-ce! Füh-er! Füh-er! Na koncu sedaj: Sta-lin! Sta-lin! Ti-to! Ti-to!

Geslo diktatorjev je bilo in je ostalo: ubogaj brez misli! Taka sta bila Mussolini in Hitler, taki so Stalin, Gottwald, Tito itd.

Po njih so imenovali tudi staneke, ki jim načeljujejo. Od tod titočevi, vladilevcvi, babičevci. Poleg polbogov malikov so tudi pokrajinski manjši maliki — rasi. Tudi je treba ubogati — ne da bi mislili, »Obbedire senza discuteret!« To je totalitarni svet razbitega fašizma in bojujočega se komunizma. Ta se deli v svet polbogov-malikov z manjšimi maliki in rasi ter v svetljudskih množic, kjer je vsak posemnik, pa bil se tako uzgrajen, t. j. vnet in zvest komunist, le brez-pomembna številka. Naši komunisti, posebno titokomunisti, ki jim je malikovanje in slepa pokoritvena postala druga narav, niso v stanju razumeti, kako more biti v demokratičnem svetu mogoče drugačno življenje in pojmovanje. Oni ne razumejo, da je med demokrati vsak človek — človek v polni posesti svojega človeškega dostojanstva, da ni predmet zloglasnih srednjevjekovnih inkvizitorskih karakteristik ter vohanja in »spiclanjak tajnih policij, da misli s svojo glavo in ne na ukaz. Njih od totalitarizma okuženi možgani ne morejo razumeti na primer, kako je mogoče, da ima okrajna ali okrožna organizacija kakve demokratske stranke v krajevnih vprašanjih lahko svoje matične države.... Torej: Nobenega

Pravica in koncesija

popuščanja rimskemu pohtepu! Kdo ne bo tega razumel tako, ko da je popuščanje možno?

Primorski dnevnik je sicer zagradil ves svoj odgovor na predlog, da je Tito pri omembji jugoslovenskih predlogov, ki naj bi bili osnova za sporazum z Italijo, mislili svoje zadnje predlage, dane tržaskim volitvam. Ti predlogi so predvidevali uresničenje Svobodnega tržskega ozemlja. To da to pravi Primorski dnevnik, da bi tolzal svoje čitatelje, Tito tega rekel. Ce bi bil Primorski dnevnik o pravilnosti svoje predstavke trdno prepričan, potem vendar ne bi pozival, upobumo pozival, temveč bi enostavno in ponosno ugotovil!

Tega pa ne more, kajti tudi da se zaveda, da je Tito doslej dal za rešitev tržskega vprašanja tri različne predlage, ki jih je že v prednedeletki našel Giornale di Trieste:

1) Predlog Togliatti o odstopu Trsta z Gorico, 2) Predlog o razdelitvi Svobodnega tržskega ozemlja med Italijo in Jugoslavijo, 3) Predlog o realizaciji Svobodnega tržskega ozemlja, katerega naj bi izmenično upravljala jugoslovanski in italijanski guverner.

Katerega izmed teh predlogov je imel Tito v mislih ob priliki svoje govorja v Glini? To je vprašanje, na katerega je potreben točen odgovor. Podrobna analiza njegovih izjav, kuže zaenkrat, da je treći predlog, realizacija Svobodnega tržskega ozemlja, tisti, ki se dodeljene našli v rezoluciji Titove izjave v prvi lovcovici tega leta zares samo »vselini golaze, ra leprav se je Primorski dnevnik zaradi tega našega izraz takrat tako razburjal.

Zato ponarljamo poziv, ki smaga izrekli že ob priliki uvodom omenjenega Kiderčevega govorja in na katerega tudi Tito ni odgovoril: jugoslovanski politiki morajo gledati tržskega vprašanja natovati čisto in ga vina! S svojim dosedanjim četrtačevstvom in nepristnim izpremljanjem vlinjajmo so v tržskem vprašanju že veliko zaigrali. Potrebna so načela, stvarna in izvedljiva, na katerih se bo nato stalo in vztrajalo, ne po politično havaderstvo. Samo taka politika bo dala na dolgi rok siurne sadove. Tržski Slovenci, ki so pri tem najbolj prizadeti, pa imamo pravico vedeti, kakšna so ta načela. * * *

Razgovor, ki sta ga imela predstavnika slovenskih narodnih grup v občinskem svetu dr. J. Agnelli in dr. J. Dekleva z generalom Winteronom, je bil predmet službenega sporazila z Zavezniške vojne vla-

stanja Svobodnega področja v stanje italijanske pokrajine.

Pri tem nas pa seveda prepričujejo, da vse te koncesije niso mišljene le kot trenutne, ampak kot začetek nekega novega stanja, v katerem bi nam Italija v najizdatnejši meri pokazala vso svojo velikodušnost, kot da smo mi popolnoma odvisni od te velikodušnosti.

Ni prvič, da se pri Italijanh javljajo tako lepe namere. Ko so se leta 1866 prebivalci Poažija priključili Garibaldincem, so pač mogli slišati iste v slične popevke, vedeni, da bodo pravice Slovencev na Svobodnem tržskem ozemlju v najpopolnejši meri spoštovale in da so tudi novi italijanski uslužbenec, ki so dodeljeni tržski vojaški upravi, navdahnjeni z isto težnjo, da v najpopolnejši meri vodijo računa o naših pravicah in potrebah.

Vse to se lepe besede in bližnja bodočnost bo pokazala, če bodo obljubani sledili tudi odgovarjajoča dejanja. Izgleda namreč, da ne bi imeli nobenega razloga, da bi se čutili ogroženi.

Vse to bi bilo zelo lepo, ko bi Italijani ne imeli svojih bridkih izkušenj in bi ne vedeli, v kolikor diametralno opredeličnosti znajo bili njihove besede z njihovimi deli, in to ne zgolj slučajno. Tako pa nas izkušnje uče, da spada nezaupanje do italijanskih izjav med najosnovnejšo zahtevo politične previdnosti.

V tem primeru pa ima zadava se drugo kar najbolj resno lice. Zagovarjava generala Wintertonu in pred-

prizevanje višjih in nižjih italijanskih uslužbenecv sama po sebi ne morejo pomneni nekaj trajnega,

ampak le trenutno razpoloženje oseb, ki to izjavljajo. To niso izrazi naše pravice, ampak so le velikodušne italijanske koncesije, ki so zasnovane na predpostavki našega dobraga in skorneknegat obnašanja.

Ne gre torej za neko absolutno, ampak le za pogojo pravice in da se ta temelji samo na neki osebni ljubeznivosti prefekta Vitellija in političnega svetovalca Diega De Castera odnosno na takšni konjunkturi današnjega »predrevizilističnega stanja.

Te velike obljube niso torej v nobenem razmerju z našimi neobhodnimi potrebami, ampak so odvisne samo od izmere naše pripravljenosti, da brez protiviljenja prenašamo težko preizkušeno prehoda Trsta iz

tem primeru pa imamo zadava se drugo kar najbolj resno lice. Zagovarjava generala Wintertonu in pred-

prizevanje višjih in nižjih italijanskih uslužbenecv sama po sebi ne morejo pomneni nekaj trajnega,

ampak le trenutno razpoloženje oseb, ki to izjavljajo. To niso izrazi naše pravice, ampak so le velikodušne italijanske koncesije, ki so zasnovane na predpostavki našega dobraga in skorneknegat obnašanja.

Ne gre torej za neko absolutno, ampak le za pogojo pravice in da se ta temelji samo na neki osebni ljubeznivosti prefekta Vitellija in političnega svetovalca Diega De Castera odnosno na takšni konjunkturi današnjega »predrevizilističnega stanja.

Te velike obljube niso torej v nobenem razmerju z našimi neobhodnimi potrebami, ampak so odvisne samo od izmere naše pripravljenosti, da brez protiviljenja prenašamo težko preizkušeno prehoda Trsta iz

tem primeru pa imamo zadava se drugo kar najbolj resno lice. Zagovarjava generala Wintertonu in pred-

prizevanje višjih in nižjih italijanskih uslužbenecv sama po sebi ne morejo pomneni nekaj trajnega,

ampak le trenutno razpoloženje oseb, ki to izjavljajo. To niso izrazi naše pravice, ampak so le velikodušne italijanske koncesije, ki so zasnovane na predpostavki našega dobraga in skorneknegat obnašanja.

Ne gre torej za neko absolutno, ampak le za pogojo pravice in da se ta temelji samo na neki osebni ljubeznivosti prefekta Vitellija in političnega svetovalca Diega De Castera odnosno na takšni konjunkturi današnjega »predrevizilističnega stanja.

Te velike obljube niso torej v nobenem razmerju z našimi neobhodnimi potrebami, ampak so odvisne samo od izmere naše pripravljenosti, da brez protiviljenja prenašamo težko preizkušeno prehoda Trsta iz

tem primeru pa imamo zadava se drugo kar najbolj resno lice. Zagovarjava generala Wintertonu in pred-

prizevanje višjih in nižjih italijanskih uslužbenecv sama po sebi ne morejo pomneni nekaj trajnega,

ampak le trenutno razpoloženje oseb, ki to izjavljajo. To niso izrazi naše pravice, ampak so le velikodušne italijanske koncesije, ki so zasnovane na predpostavki našega dobraga in skorneknegat obnašanja.

Ne gre torej za neko absolutno, ampak le za pogojo pravice in da se ta temelji samo na neki osebni ljubeznivosti prefekta Vitellija in političnega svetovalca Diega De Castera odnosno na takšni konjunkturi današnjega »predrevizilističnega stanja.

Te velike obljube niso torej v nobenem razmerju z našimi neobhodnimi potrebami, ampak so odvisne samo od izmere naše pripravljenosti, da brez protiviljenja prenašamo težko preizkušeno prehoda Trsta iz

tem primeru pa imamo zadava se drugo kar najbolj resno lice. Zagovarjava generala Wintertonu in pred-

prizevanje višjih in nižjih italijanskih uslužbenecv sama po sebi ne morejo pomneni nekaj trajnega,

ampak le trenutno razpoloženje oseb, ki to izjavljajo. To niso izrazi naše pravice, ampak so le velikodušne italijanske koncesije, ki so zasnovane na predpostavki našega dobraga in skorneknegat obnašanja.

Ne gre torej za neko absolutno, ampak le za pogojo pravice in da se ta temelji samo na neki osebni ljubeznivosti prefekta Vitellija in političnega svetovalca Diega De Castera odnosno na takšni konjunkturi današnjega »predrevizilističnega stanja.

Te velike obljube niso torej v nobenem razmerju z našimi neobhodnimi potrebami, ampak so odvisne samo od izmere naše pripravljenosti, da brez protiviljenja prenašamo težko preizkušeno prehoda Trsta iz

tem primeru pa imamo zadava se drugo kar najbolj resno lice. Zagovarjava generala Wintertonu in pred-

prizevanje višjih in nižjih italijanskih uslužbenecv sama po sebi ne morejo pomneni nekaj trajnega,

ampak le trenutno razpoloženje oseb, ki to izjavljajo. To niso izrazi naše pravice, ampak so le velikodušne italijanske koncesije, ki so zasnovane na predpostavki našega dobraga in skorneknegat obnašanja.

Ne gre torej za neko absolutno, ampak le za pogojo pravice in da se ta temelji samo na neki osebni ljubeznivosti prefekta Vitellija in političnega svetovalca Diega De Castera odnosno na takšni konjunkturi današnjega »predrevizilističnega stanja.

Te velike obljube niso torej v nobenem razmerju z našimi neobhodnimi potrebami, ampak so odvisne samo od izmere naše pripravljenosti, da brez protiviljenja prenašamo težko preizkušeno prehoda Trsta iz

tem primeru pa imamo zadava se drugo kar najbolj resno lice. Zagovarjava generala Wintertonu in pred-

prizevanje višjih in nižjih italijanskih uslužbenecv sama po sebi ne morejo pomneni nekaj trajnega,

ampak le trenutno razpoloženje oseb, ki to izjavljajo. To niso izrazi naše pravice, ampak so le velikodušne italijanske koncesije, ki so zasnovane na predpostavki našega dobraga in skorneknegat obnašanja.

Ne gre torej za neko absolutno, ampak le za pogojo pravice in da se ta temelji samo na neki osebni ljubeznivosti prefekta Vitellija in političnega svetovalca Diega De Castera

VESTI z GORIŠKEGA

ZAKON O POBIJANJU fašizma in Slovenci v Italiji

Potem ko so demokrščani po zadnjih upravnih volitvah v južni Italiji izpolnili, da izgubljajo gospodarstvo, ki jih jemijo, ter sicer so prav oni omogočili dvig, so se odločili, da izgasovanje v osnovi zakoči, za ponujanje lažizma.

Ta zakon od 20. junija 1950. štev. 640 doloca v svojem prvem členu, da se za oon-vitev razpušcene fašistične stranke razume vsak zdrženje ali govanje, ki zastavlja protidemokratične cilje, svjajstvene fašistične stranki, s tem, da ujutri prenapetost, zaganje in nasilje kot način politične borbe, ali pa zaganja ukinitve svobode, ki jih u stava jamči, ter zasramuje demokracijo, njene ustanove in vrednote borbe proti fašizmu in okupatorju v zadnji vojni, izvaja rasistično propagando in poveljuje predstojnikom, načelom, dejanjem in metodama fašistične stranke ali pa ki javno nastopa po fašističnem znaku.

Peti člen zakona pojasnjuje in določa, da se pod besedami javnega nastopa po fašističnem znaku razumejo besede, geste in vsako drugo javno izpričanje, ki se jih je nadaljnoma posluževala razpuščena fašistična stranka.

Za sojenje v zadevi je pristojen tribunal. Kazni pa so: za obnovitev stranke po dočilih prvega člena od tri do deset let težkih zapora, za vodstvo in pripadnost k stranki od 15 dni do dveh let.

Za primer, da je obnovljena stranka oborožena, pritiče voditeljem od pet do dvanajst let tako kazni, pripadnikom pa od enega do treh let.

Javno poveljevanje fašizma se kaznuje s težkim zaporom do dveh let in z globo do 50.000 lir.

Javno izpričanje fašistične ideologije z besedami, gestami in drugimi izrazmi po fašistični navadi se kaznuje pa z navadnim zaporom do treh mesecev ali pa z navadno globo do 50.000 lir.

Po tretjem členu tega zakona ima vladu pravico razpuščiti obnovljeno fašistično stranko, če kazenska sodba ugotovi, da se je staro razpuščena fašistična stranka res obnovila.

To določilo je za nas Slovence pravi nesmisel in gola laž. Vsi vemo namreč, da je fašistična stranka v Italiji že od zdavnaj obnovljena, in da bi jo vladu, če bi le hotela, morala že od prvega začetka prepovedati odnosno razpuščiti. Toda v Italiji naletimo na vsakem vogalu na politično in tudi juridično farizejstvo!

Po devetem členu navedenega

Ureditev ceste skozi Sovodnje

V soboto 26. julija je bila seja goriškega pokrajinskega sveta, na kateri je predsednik dr. Culot pozval svetovalce, ki se zavzemajo za zgraditev nove ceste od Tržiča do Gradeča, naj vplivajo na tamoznje prebivalstvo, naj se odloči, kod naj cesta teče, ker sicer za cesto namenjene zneske porabijo za druge potrebe.

Menimo, da bomo mi Slovenci nudili največ pestrega gradiva glede tege in da bo natančen popis vsega nasilja, ki smo ga pod fašizmom trpeli, pravzaprav najlepši dokaz fašističnega nasilista. Bojimo pa se, da predsedstvo vlade ne bo sprejelo našega gradiva, ker se bo moralno nujno ustaviti tudi na izjavi, da je demokrščanska vlada sama sprejela marsikatero fašistično nasilje, ki ga tudi ona izvaja, kot na primer prepoved slovenskega jezika v javnih uradih, prepoved slovenskih osnovnih šol v viderški pokrajini in tako dalje! Spet farizejstvo torej!..

Nato se je razvila debata v zadevi nujne popravek kmetskih kolonih hiš, ki so v takem obupnem stanju, da jih je greca videti. Svetovalec g. Bergomas je s slikami v rokah in s preprljivo besedo pričkal obupen položaj kolonov, ki morajo bivati v pravih živinskih hlevih, ne da bi se gospodarji niti zmenili za popravo hiš. Ne samo gospodarji, ampak tudi župani iz prizadetih krajev so krivi takih strašnih razmer, ker ne vidijo velike socialne krivice in higienične nevarnosti. Pokrajinški svet je sklenil, da opozori pristojna oblastva na te nezdružne razmere.

• • •

V petek 25. julija je naš svetovalec g. Bratuž vložil na predsednika pokrajinskega sveta dr. Culota

prošnjo, naj se na podlagi zakona od 10. avgusta 1950. štev. 647 popravi v uredi po zahtevah sedanjega prometa cesta od Standreža v Zagaj skozi Sovodnje in pa cesta iz Rubij do Rupe skozi Gabrie. Ti cesti sta namreč preozki in preveč prapni za sedanji promet z motorimi vozili.

Na seji se je ugotovilo tudi, da letosna letina na splošno dobravničko skupino.

Le cene sadju niso bile preveč za-

dobro obneslo v par krajih na Goriškem, omogoči na vsem področju pokrajine, da se tako zavarujejo vsi poljski pridelki pred točo in njenimi težkimi posledicami. Predsednik dr. Culot je pripomnil k temu, da pokrajina nima zadošnih sredstev in da vlada vodi glede tega v treh pokrajinah države važne poizkuse. Tedaj je naš svetovalec g. Bratuž predlagal prositi vlado, naj bi te poizkuse uvedla še v naši pokrajini, ki je glede tega med najbolj potrebnimi.

Nato se je razvila debata v zadevi nujne popravek kmetskih kolonih hiš, ki so v takem obupnem stanju, da jih je greca videti. Svetovalec g. Bergomas je s slikami v rokah in s preprljivo besedo pričkal obupen položaj kolonov, ki morajo bivati v pravih živinskih hlevih, ne da bi se gospodarji niti zmenili za popravo hiš. Ne samo gospodarji, ampak tudi župani iz prizadetih krajev so krivi takih strašnih razmer, ker ne vidijo velike socialne krivice in higienične nevarnosti. Pokrajinški svet je sklenil, da opozori pristojna oblastva na te nezdružne razmere.

• • •

V petek 25. julija je naš svetovalec g. Bratuž vložil na predsednika pokrajinskega sveta dr. Culota

prošnjo, naj se na podlagi zakona od 10. avgusta 1950. štev. 647 popravi v uredi po zahtevah sedanjega prometa cesta od Standreža v Zagaj skozi Sovodnje in pa cesta iz Rubij do Rupe skozi Gabrie. Ti cesti sta namreč preozki in preveč prapni za sedanji promet z motorimi vozili.

Na seji se je ugotovilo tudi, da letosna letina na splošno dobravničko skupino.

Le cene sadju niso bile preveč za-

ZAVLAČEVANJE vrocitve opcijskih odlokov

Goriška in videmska prefektura sta prejeli od rimskega zunanjega ministristva veliko število odlokov, s katerimi je Jugoslavija ugodno rešila opciske izjave prizadetih strank. Kot smo že ponovno objavili, sta se Italija in Jugoslavija dogovorili 23. decembra 1950, da resi Jugoslavija opciske izjave ugodno ne glede na občevalni jezik optanje.

Tako je Jugoslavija tudi storila!

Zdaj pa se italijska krajevna oblast ravnajo kot vedno do slovenskih optantov in jim nočajo vročiti tozadne odloki, ki jim jih je rimske zunanje ministrstvo že dostavilo. Zlasti na goriški prefekturi trdijo, da odloki niso še prejeli, medtem pa vemo, da je pretek dal ukaz policiji, naj poizveduje, kakšen je občevalni jezik ... slovenskih optantov! Videmska prefektura je bolj odkritosčna: priznava, da je iz Rima prejela odloke, in izjavila, da jih ne more vročiti strankam, dokler ji krajevni organi ne sporočijo, kakšen je občevalni jezik prizadetih optantov!

V zadevi tožimo, da gre za občeno preganjanje Slovenec, ki si sicer slovenskega jezika in rodu občujejo pa tudi v italijskem jeziku v zasebnih odnosa v Italiji in pa v javnih uradih, kjer sploh

slovenčina ni priznana kot uradni dovoljeni jezik!

Kar se pa poizvedb glede občevalnega jezika tiče, trdimo, da so take poizvedbe na dnevnem redu že od 15. septembra 1947 dalje in da je vsak Slovenc bil vprašan že najmanj trikrat, kakšen jezik govori doma in kje ima otroke v šoli. Gre namreč za uradno ustrahovanje Slovenec v Italiji!

Tudi glede tega ravljajo oblasti krivito in očitno pristransko, kot nam priznajo slednji primeri. V videmski pokrajini ni nobene slovenske šole za petdeset tisoč tam bivaljih Slovencev in so slovenski begunci optanti prisiljeni pošiljati svoje otrok v italijske raznovidne obvezne šole.

Najprej je g. župnik Kretič iz Dobberdoba blagoslovil žice in sprengovoril nekaj pomembnih besed v razlagu včelarstva narave, ki nani po božjem zakonu nudi velike ugodnosti in koristi vedno v dobrim name.

Nato je neki domačini pričkal luč, ki je razsvetlila vso vso vodno radostnem vzklikanju zbranega ljudstva. Tedaj je povzel besedo župan g. Miro Ferletič in povedal, kako je bila napeljava električne luči v vse vasi, ki so bile in so se brez nje, prva naloga občinskega županstva, ki se je odločil, da z vsakem izpolni obljubo, ki jo je Kmetiško-delavska lista dala na lanskih volitvah.

Ne samo to, ampak tudi namestila so jih v službo med Slovence. Krivica je torej očitna in vsakdar reče, da so taki elementi pač v tisti službi, kot so jo vršili pred vsemi, ko so pod fašizmom prodajali tujo svojo dušo.

Taki elementi niso begunci pred komunističnim režimom, ampak učeniki pred slovenskim narodom, katerega so izdajali že pred vojno!

Končno bodo moralna oblastva odloke vendarle vročiti. Cudim se, da Jugoslavija niti še ukreni nobenega koraka glede tega, saj je Italija dolžna spoštovati miravno pogodbo in njeno izvajanje!

Tudi v Goriški so oblastva izgnala iz slovenskih sol vse otroke slovenskih optantov, ki so zato moralni preseliti na italijske. Kljub temu nočajo oblastva še vročiti strankam opcijskih odlokov. Nekateri bivši slovenski fašisti, ki doma govorijo slovenski prav tako, kot vsi drugi Slovenci, so oblastva izročila opcijski odlok in priznala italijsko državljanstvo.

Na Goriškem so oblastva izgnala iz slovenskih sol vse otroke slovenskih optantov, ki so zato moralni preseliti na italijske. Kljub temu nočajo oblastva še vročiti strankam opcijskih odlokov. Nekateri bivši slovenski fašisti, ki doma govorijo slovenski prav tako, kot vsi drugi Slovenci, so oblastva izročila opcijski odlok in priznala italijsko državljanstvo.

Ne samo to, ampak tudi namestila so jih v službo med Slovence. Krivica je torej očitna in vsakdar reče, da so taki elementi pač v tisti službi, kot so jo vršili pred vsemi, ko so pod fašizmom prodajali tujo svojo dušo.

Taki elementi niso begunci pred komunističnim režimom, ampak učeniki pred slovenskim narodom, katerega so izdajali že pred vojno!

Končno bodo moralna oblastva odloke vendarle vročiti. Cudim se, da Jugoslavija niti še ukreni nobenega koraka glede tega, saj je Italija dolžna spoštovati miravno pogodbo in njeno izvajanje!

Skoro v vseh hišah na Poljanah

se je oglašil radio. Te aparate so si domačini posebno radi preskrbeli.

In za zaključek je bil ples z vsemi poskočnicami, da se bo poljanska mladina še bolj veselo spominala lepega praznika.

Dajalcí krvi

Tudi v Gorici so odprli središče za zbiranje krvi. Na sedežu Rdečega križa in Garibaldijevi ulici št. 5 so premobili s potrebnimi pripravami sobo, kjer hranijo kri prostovoljnih dajalcev, katerih je dosegan komaj 26.

Sovodnje - Odmera druž. davka

V občini Sovodnje je to leto 419

davkoplačevalcev, ki bodo skupaj plačali 1.240.311 lir družinskega davka.

Cena kruhu

Uradno so določili ceno kruhu za

geriško province v zvezi z novimi cenami žitu in moki. Po tej določbi stane k kruhu iz prvovrstne bele moke 124 lir, iz slabše pa 110 lir.

Vseljevanje v Avstralijo

Avstraljska vlada je sklenila znati letno kvoto vseljevalec na št. 6000 oseb.

To je neki domačini priznali.

Na seji se je ugotovilo tudi, da letosna letina na splošno dobravničko skupino.

Le cene sadju niso bile preveč za-

Občinski dom v Števerjanu

naj vrnejo svojemu namenu

Odbor Števerjanske Kmetsko-delavske zveze je imel v soboto 13. julija svojo redno sejo, na kateri je poleg drugih važnih zadev, ki se tlorje Števerjanske občine, obširno razpravljal o občinskem domu, ki ga še vedno zasedajo orožniki in finančni stražniki. Ta občinski dom je bil zgrajen pred petdesetimi leti, ko je županoval pok. g. Jožef Klanjšček, in je bil namezen občinskemu uradu, poštnemu uradu, stanovanju za občinske čuvanje ter zavetišču za revne občinarje. Danes pa, ko so potrebe veči, ne dovoljive, posebno kar se je tlikalo češenj, ki so zaradi tega morali ostati na drevju. Cena breskvača je že boljša. Sena tudi je bilo dobiti in tria obeta prav dobro. Blagodejni dež nam je te dni odgnal skrbni zaradi suš, ki je že nevarno pretila!

Otroška kolonija v Alojzijevišču

V slovenskem Alojzijevišču v Gorici, ul. Don Bosco 3, posluje kolonija za slovenske šolarke. Starši, dajte svoje otroke v ta kolonijo, da se skupaj igrajo in veselijo!

Družinske doklade za rokodelce

S 16. junijem so stopile v veljavne družinske doklade za rokodelce. Delavci bodo prejemali dnevno: 120 lir za vsakega otroka, 85 za zakonca in 55 za starše. Uradniki pa 153 lir za otroke, 100 za zakonca in 55 za starše.

Doklada teče od 1. junija, če prejemajo mesečno plačo, drugače pa le od 16. junija 1952.

V Sovodnjah potrebujejo vodvod za njive

Letos so Sovodenje imeli zopet priliko spoznati kolike konsti na njihove njevi bi bil vodvod, ki olahko odpravil vsako nevarnost, ki se odstande.

Vodvod Kmetiško-delavske zveze je bila letos napravila veliko škodo, ki je ni mogel popraviti. Dež je danes osvežil zrak in napojil zeleno zemljo. Koruze in drugi pridelki, ki jih je suša počrnila, pa nihogovrati.

Na seji se je ugotovilo tudi, da letosna letina na splošno dobravničko skupino.

Le cene sadju niso bile preveč za-

Na Poljanah imajo električno luč

V soboto 26. julija zvečer smo na Poljanah pri Doberdoru veselo in slovensko pozdrav

Občni zbor SDD

Ze več let sledi naša javnost s simpatijo in zaupanjem razvoju in osnemu delovanju Slovenskega dobrodelnega društva, a vendar so njegovi uspehi na socialnem polju in njegov doprinos na kulturnemu in družabnemu izzivljanju slovenskega naroda na SDO-ju prisluhajo do izraza v teku rednega očnega zabora, ki je bil 26. junija v društvenem prostoru.

Predsednik dr. Rudolf Marc je ugotovil takoj ob začetku svojega poročila, da uspehi, ki jih zaznamuje SDD, so sicer odraz in nadaljevanje prejšnjelih smernic, a te smernice so doobile izrazitejši znacaj in poglibilev v smotrem delovanju odbora, v čim večjem zanimanju naše slovenske javnosti za njegovo socialno delo in v potegniti naše slovenske skupnosti v ožjo povezavo družbenega življenja. Zato lahko vsakdo opazi, da dobiva SDD vedno večji razmaz.

Potem ko je na kratko orisal socialno delo društva, pri katerem je posvečeno največjo pažnjo naši šolski mladini, je predsednik nadaljeval:

»SDD je že po svojem ustroju postavljeno na tej zemlji v širši okvir narodnega izzivljanja, saj so njegove naloge pretežno narodno-socialnega značaja. Med mnogimi viri dohodkov, ki jih SDD potrebuje čim več in v čim širši obliki — če hoče vsaj deloma zadostiti svojim nalogam — so vsekakor dohodki raznih prireditve. Z veseljem lahko ugotovimo, da sprejem slovenska tržaška in podeželska javnost vsako kulturno inicijativu našega društva ne samo z velikim razumevanjem, pač pa naravnost z navdušenjem. Zato ni nobenih razlogov, da bi se tudi glede tega naša načela v prihodnosti kakor koli spremenila.«

Nadalje je dr. Marc ugotovil, da je prvi pogoj za uspešen napredok v saka državnega delovanja, vzpostavitev onih gmotnih osnov, ki smo si jih Slovenci sami ustvarili, a jih je fašizem brutalno uničil. Zato je SDD odločilo, da z lastnimi sredstvi in ob podpori vseh naših pridobitnikov začne akcijo za gospodarsko osamosvojitev. In na tej poti je tudi naredilo, prav v zadnjih tednih, prvi, a zato tembolj pomembni korak: v Sv. Križu, v Nabergojevem in Gorjupovem Sv. Križu je zajamčilo slovenskim otrokom, sicer skromen, zato pa lastni počitniški dom.

Ob zaključku je dr. Marc dejal: »Prosim vse prisotne, da sedanje delo in naše bodoče načrte prenesemo v vsako slovensko hišo, ker samo močna in neodvisna organizacija bo lahko kos težkim problemom in številnim nasprotnikom. Zato ne pozabite nobene prilike, ki bi Slovenskemu dobrodelnemu društu jačala ugled in ... blagajno! Naj vi SDD!«

Sledilo je poročilo tajnika Sergija Miheliča.

»Ko sem pregledoval zapisi — je izjavil tajnik — da bi čim točneje izdelal to poročilo, sem se slednje vprašal: Kako bi se dalo klasificirati SDD, kaj je pravzaprav v svojih mnogoljih izrazih to Slovensko dobrodelno društvo?«

Odgovoril sem si tako: Zvesti in skromni služabnik slovenskega tržaškega rodu! Zvesti služabnik v družini, ki je bila nekoč bogata in ponosna, a je sedaj obubožala!

Obenem je gospod Sergij Mihelič ugotovil, da je vedno vladal med odborniki veliko navdušenje — ker so si ga namreč vse našli od svojega predsednika — in da

je vedno opazil pri vseh ganljivo predanost slovenski stvari. Nato je nudil kratko statistiko o društvenem delovanju. SDD je vodilo 1 stalno podporno akcijo (v prid slovenskih osnovnih šol in otroških vrtec v Trstu in okolicu) in vzdelenje 1 stalno kulturno institucijo, Baletno šolo; podpora osnovnim šolam in otroškim vrtcem je znašala skupno 360 paketov z obavalom, oblačilom in šolskimi predmeti. Poleg tega je SDD organiziralo 2 masivni podporno akcije, in sicer Miklavževanje (pri katerem je bilo razdeljenih 643 paketov) in Akcijo v pomoč ponesrečencem na Tolminskem in v Slovenski Beneševi.

Akcijo v pomoč ponesrečencem na Tolminskem in v Slovenski Beneševi (pri katerem je doprinos SDD znašal skupno 375 tisoč lir). Med poedincem jih je 31 dobitno stalno podporno. V okviru svojega socialnega dela je SDD organiziralo 2 počitniški koloniji, javno in Devinu in zasebno, v Repentabru. Na kulturnem polju je pripravilo in uporilo 4 predstave, in sicer 1 drama in 3 baleta ter 6 velikih družabnih prireditve, med katerimi »Slovenski ples«, ki že predstavlja za tržaške Slovence največji družabni dogodek v letu. Nadalje je tajnik podal za vsako točko bolj podrobna pojasnila.

Ob zaključku svojega poročila je Sergij Mihelič izrazil v imenu društva najlepšo zahvalo vsem dobrotnikom, ki so omogočili njegovo socialno delo z velikodrušnimi prispevkami v vsem onem, ki so z odborom pridno in požrtvovalno delovali. »Naši bodoči načrti — je zaključil, tajnik — so v veliki meri odvisni tudi od vas, od vaših prijetljivosti, od vaših znancev! Ljubljeno do svojega naroda in vera v njegovo bodočnost so nas vodili do sedaj in nas bodo vodili tudi vnaprej: prosim, prinesite našo besedo ljubezni in zaupanja tudi med drugimi v povejti jim, da vsak, ki se obrne do nas ali se nam pridruži, je dobrodošen!«

Klub temu pojasnilu, ki jasno prikazuje, da sta *Il nuovo Corriere della Sera* in *Messaggero Veneto* zadevo z g. Kračino izgubila, ker sta pač plačala stroške, se je list *Il Friuli Sociale* ob 6. juliju 1952 obregnil ob g. Kračino, češ da je oneslavno umaknilo tožbo proti omenjenemu listu, ki sta ga bila žalila. Vendar priznava list *Il Friuli Sociale*, da so se na procesu v Vidmu nekateri navzoči poslušalci in slovenski duhovniki med razpravo spuščali v sardonico in komentirajo iste. In snoparski list meni, da bi se moral omenjeni slovenski duhovniki takoj premestiti ... dopo tali fatti andrejero immediatamente trasferire in zahtevo, naj cerkvena in civilna oblastva zavzamejo proti njim potrebne ukrepe (aprendiamo che anche le autorità ecclesiastiche e civili prendano le misure opportune).

Cudna dejela demokracije je demokrščanska Italija, ki ščiti Slovence v svojih mejah, kjer bivajo, kot avtohtonno ljudstvo, z dopuščanjem takih izpadov in takega žuganja!

To pojasnilo je jasno in nam priča, kdo se je bal, da pravdo izgubi in kdo ... je moral plačati stroške, ki gotovo niso bili malenkostni, če posmislimo, da se je pravda vleka skozi dve leti in zahtevala tako razkošen sodni aparat!

3. potem ko so vzeli na znanje in so spoznali mojo politično in duhovniško poštenost, in

4. po doseženem sporazumu, da ne bom jaz dolžan plačati niti stroškov procesa niti drugih.«

To pojasnilo je jasno in nam priča, kdo se je bal, da pravdo izgubi in kdo ... je moral plačati stroške, ki gotovo niso bili malenkostni, če posmislimo, da se je pravda vleka skozi dve leti in zahtevala tako razkošen sodni aparat!

V poročilu parlamentarne komisije je posvečen Jugoslaviji 29 strani. Snov je razdeljena v 12 poglavij pod naslovom: 1) OBSEG IN PREBIVALSTVO

V prvem poglavju je opis zemljeprave legi Jugoslavije in razdelitev njenega prebivalstva po jezikih, verah in pokrajnah.

Druge poglavje ZGODOVINSKI PREGLED

Drugo poglavje daje v kratkih izvlečkih podobo zgodovine narodov, ki sestavljajo Jugoslavijo od prvih začetkov pa do prihoda komunističnega režima na oblast, 2. marca 1948, ko je kralj Peter II. postavil Regentski svet in bila Tito imenovan za predsednik Jugoslavije, 10) Značaj ameriško-jugoslovanskih odnosov, 11) Začaj pomagamo, 12) Zaključek.

Poročilo je poučno. Osvetljuje marsikaj, kar je bilo doslej nejasno. Odnos Amerike s komunistično vlado Jugoslavije postanejo občitljivi tega poročila vse bolj razumljivi. Poročilo utrjuje prepričanje, da Združene države iskreno in dosledno stremi in delajo, da bi se vsi tlačeni narodi gospodarsko o-skupščine, tretji pa medsebojno po-

Nato je prečital svoje poročilo blagajnik, gospod Ignac Marc, in stejnec je podal svoje poročno govor v imenu ravnatelj Sancin in imenu nadzornega odbora. Gospod Sancin je predlagal, naj se na odboru razresi, da se v začetku govorja odborom, ki so tako pozitivno delale in naširale za naso mladino.

Pred volebnimi novega odbora je še javil k besedi dr. Josip Agnello, predsednik Slovenske demokratske zveze. Spominjajoč se v stanovnem občnega zabora SDD, je dr. Agnello dejal:

»Takrat smo demokratični Slovenci komaj začeli postavljati na novo vse, kjer so nam bili uničeni, taxa i lastn. xi smo jih takrat vsadni, je prav Slovensko dobrodelno društvo: v kratkih je postaleno največjih slovenskih gospodarskih ustanov. Pokazalo je, da je potrebovalo.

Nato je govornik še enkrat podaril pomen vrednosti kulturnega dela za naš narodni obraz, posledice, ki so vodili stalno podporno. V okviru svojega socialnega dela je SDD organiziralo 2 počitniški koloniji, javno in Devinu in zasebno, v Repentabru. Na kulturnem polju je pripravilo in uporilo 4 predstave, in sicer 1 drama in 3 baleta ter 6 velikih družabnih prireditve, med katerimi »Slovenski ples«, ki že predstavlja za tržaške Slovence največji družabni dogodek v letu. Nadalje je tajnik podal za vsako točko bolj podrobna pojasnila.

Ob navdušenem ploskanju nahajskane množice v italijanskih funkcionarjev se je stavba rušila in so v njej zajeti stanovalci in gostje sredji piamenov in dima ter med strešanjem požigalci v obupu iskalni rešitev od grože smerti: dve osebi, slučajna gosta v hotelu srednje doma, sta skozi okno tretjega nadstropja: eden je

Pred 32. leti, 13. julija 1920, se je

v Trstu primeril dogodek, ki je do dne pretezel Slovene v Hrvate, tedanje Julijanske krajine in globokodjeknili v mednarodni javnosti: sredi belega dneva je v sredistru mesta Trsta nalašč v ta namen organizirana in oborožena polpa fašistov ob popolni brezbržnosti in celo z aktivnim sodelovanjem javnih organov tedanje demokratično-liberalne italijanske vlade naskočila Narodna dom, kulturno središče tržaških Slovencev v mestu in predmetih.

To sramotno nasilje, storjeno zahrbino v dobi miru nad nič hudega slutečimi sodelovalci druga narodnosti, je brez primera v zgodovini predmetih.

Do danes ta sramota ni izbrisana in še vedno žge na duši tržaških Slovencev.

Po 32. letih ogromna škoda, prizadeta tržaškim Slovencem, se ni poravnana.

Tržaški Slovenci so ostali do danšnjega dne brez svojih kulturnih in prosvetnih domov bilo v mestu,

bilo v okolici in morajo za svoje kulturno izzivljanje ko nezaželeni gostje iskati gostoljubnosti v vseh mogočih zasihnih in neprimernih prostorih.

Zato ODBOR ZA SLOVENSKI OSREDNJI KULTURNI DOM V TRSTU v imenu od njega zastopanih presvetnih in kulturnih organizacij in ustanov

z a h t e v a :

- da se čimprej iz javnih sredstev v sredistru mesta zgradi za kulturne in prosvetne potrebe tržaških Slovencev Slovenski osrednji kulturni dom;
- da se povrnejo tržaškim Slovencem njihova nekdanja in še obstoječa kulturna in prosvetna središča v mestu in v okolicu;
- da se vsem prizadetim slovenskim društvom in ustanovam povrne storjena materialna škoda;
- da se medtem dajo tržaškim Slovencem za njihove kulturne in prosvetne potrebe na razpolago primerni prostori v sredini mesta, in da se jim prizna pravica do uporabe gledališča Verdi. Saj je, da gledališča na razpolago celo inozemskim umetniškim skupinam, dočim se domačemu slovenskemu prebivalstvu uporablja tega gledališča za njegove kulturne, prosvetne in družabne potrebe odreka, čeprav prispeva za njegovo vzdrževanje.

V Trstu dne 23. julija 1952.

Odbor za Slovenski osrednji kulturni dom v Trstu

Gornja resolucija je bila sprejetna 23. julija ob priliku spominske občinstvene ob 32. obletnici požiga Narodnega doma v Trstu in poslanja:

- Zavezninski vojaški upravi v Trstu;
- angleškemu polit. svetovalcu pri ZVU;
- ameriškemu polit. svetovalcu pri ZVU;
- vladi FLRJ v Beogradu;
- F Organizaciji združ. narodov;
- Organizaciji UNESCO.

PODBONJESAC

Nesrečno za naš kamun ljetu 1952. imamo šele pred očmi škodo, ki nam jo je napravu snjeh tam pozimi, in še druga nesreča je zadela nektere naše vasi.

Ob štirih popoudan dne 16. julija so se zagatali v naš kot, med Matjazuram in Kragujnico, nenavadno črni oblaki, nastajajoči v njenih vjetrih, ki nosijo korce iz streljih in polderj naprej, in za tim se je usula takuo debela touča, de je razbijala korce in glaže na oknih. Se ti najbolj starci ljudje ne pušnjo kječ takega. Touča je bila takuo debela, da je pribil še kakuose, ki so bile izpod strelje. Popounoma je okljukila in zasiekala sjerak, venjko (trito) in sadno drjevje v Podbenjescu, v Ščiglah, v Briseljih in napravila veliko škodo tudi v Dolnjem Ruoncu, v Podvarščih, Šperhuonjih in v Lazeh.

Dužnosten naših predpostavljenih bi bila, da bi stopili naprej in zadržali pomouč od governa ubogim ljudem, če ne družga, de jim pridejo zbrisni dauki narmanj za dvije leti. Obljubljeno pomouč za škodo, ki je napravu snjeh, šele čakamo in morebit jo bomo čakali do sedanega dne, takuo ne moremo se troščati, da bojo darjalci besjedo, če nam bojo obljubili pomouč še za škodo, ki nam je napravila touča.

kolektiviziranju je dal Titu priliko, da se nekaj nauči. Zato zdaj poskuša, da pride do tega cilja po drugi poti. Začel je kmeta preprečevati in vabiti z davčnimi olajšavami, ki jih dobivajo kolektivne kmety. V ta namen daje kolektivnim kmety posebne nagrade, plačuje višje cene za njihove izdelke, deli raznovrstne stroje zaston za nizke cene, daruje zrno za setev. Nasprotno pa odporne, neodvisne kmety, ki so jih tako razvijali, v skupinsko zadržano kmetto, ki jo obdelujejo posebne organizirane skupine poljedeljskega delavstva. Vlada nadalje sili odvisno kmetsko prebivalstvo med delavce v gradbeni industriji v mesihih in trigh. Takšni ukrepi, ki se izvajajo mnogo bolj s pomočjo naših sredstev kot pa z mirnimi nagovarjanjem, so še vedno ostali na Titovem programu...«

... Tito je razglašal, da hoče kmety kmetijstvo kolektivizirati zato, ker bi radi s pomočjo uvedbe kmetskih strojev povečali kmetsko proizvodnjo. Ko so mu odgovorili, da se dogaja baš nasprotino in da je proizvodnja na kolektivnih kmetyh delavstva, Vlada nadalje sili odvisno kmetsko prebivalstvo med delavce v gradbeni industriji v mesihih in trigh. Takšni ukrepi, ki se izvajajo mnogo bolj s pomočjo naših sredstev kot pa z mirnimi nagovarjanjem, so še vedno ostali na Titovem programu...«

... Dusi je res, da se je nasilno kolektiviziranje kmetystva proti koncu leta 1950 in v začetku 1951 nekoliko zaustavilo, in sicer zato, da bi se to, kar je že kolektivizirano, utrdilo in organiziralo, imamo v zadnjih mesecih dovolj dokazov za to, da se je navalil nasilju ponovil v cilju, da se vse poljedeljstvo čimprej spravi iz zasebnih rok v družabno last in obdelavo. Proti koncu junija 1951 je bilo okrog 23 odstotkov vse obdelane kmetystva v Jugoslaviji ter priznavajoči okrog 6 odstotkov vseh kmetskih pridejščev, medtem ko prednjih mesecih v državi...

Poročilo nato opisuje razne oblike kolektiviziranih kmety, ali pojedinci kmety ali skupine kmety.

Clani kolektivnih kmety imajo sicer pravico zadržiti, ker so kmety odreklki, da bi sodelovali s srcem, ker so po svojih davnih izročilih svobodljivih in hočeli ostati neodvisni... Tako po prelому s Stalinom in Jugoslavskimi komunisti je vladil pritisak sicer nekoliko prenehjal. Toda kole

VESTI S TRŽAŠKEGA

SPOMINSKA SVEČANOST ob 32. obletnici požiga „Narodnega doma“

Akcija Odbora za slovenski osrednji kulturni dom v Trstu

23. julija je priredil Odbor za slovenski osrednji kulturni dom v Trstu, v Gregorčičevi dvorani na Rimske ceste, spominsko svečanost ob 32. obletnici požiga Narodnega doma. Svečanosti so se udeležili samo zastopniki naših prosvetnih in kulturnih organizacij, ker so oblastva prevedala javno komemoracijo pred hotelom Regina, to je na mestu, kjer je stal naš ponosni Narodni dom.

Svečanost je s primernim pozdravnim nagovorom začel točasni predsednik Odbora za slovenski osrednji kulturni dom v Trstu, g. dr. Franjo Tončič, kot zastopnik kulturne sekcije Skupine neodvisnih Slovencev.

Za njim je spregovoril g. dr. Anton Dabinović v imenu Slovenske prosvetne matice. Njegov govor pričašamo v celoti.

Govor zastopnika SPM dr. Antona Dabinoviča

Kdor s svojimi očmi ni videl, kdo se je gradil naš Narodni dom, kdor ni občutil tesnobnega razburjenja, s katerim so složno Slovenci in Hrvati zbirali kamen do kamna, da bi zgradili ta spomenik naše prisotnosti, kdor ni preživel občutke zaskrbljenosti in mrzljega pričakovanja pa do ponosnega urešenja, ne more dobro pojmiti, koliko naših upov, želja in misli je povezanih s to našo zgradbo.

Predteset let je preteklo od dne otvoritve tega našega monumentalnega Narodnega doma, iz katerega je od samega začetka vrelo novi življenje, polno toliko občutljivega poleta. V tem domu so naši svoj strohe naši listi, naša društva, naši denarni zavodi, naša gledališče, naše televadnice, naši krožki, v katerih so se pri čitanju domaćih in inozemskih listov zbirali, naši narodni borce z občutkom velikega pričakovanja, kajti nikdar prej in tudi nikoli kasneje naše zastave niso vihrale tako radostno pod tržaškim nebom, saj je z vsakim dнем rastlo število onih, ki so v Trstu čutili glas in dihalo prisotnost domovine.

Danes si ne moremo kaj, da se ne bi z globokim ganjem spomnili onih naših prednikov Otokarja Rybara, Gustava Gregorina, Edvarda Slavika, bratov Mandićev, vredna Spinčića in prekajenega Lagine, naših soborcev iz bratske Gorice in sosedne Kranjske ter učenjaka Edinstvo Makska Cotiča. Mnogi in premnogi so že izginili iz naše okolice, kot tako borenini in odkriti Josip Wilfan, ni pa dolgo tega, ko smo v Trstu pokopali dr. Josipa Martinisa in dr. Josipa Abramca, dočim je dr. Just Pertot preminul v Zagrebu.

Koliko sprememb v teku teh petdesetih let! In na žalost ne na bolje. Tedaj je obstajala in nas ščitila čvrsta in ugledna oblast, za katero zakonske odredbe in ustavnina jamstva niso bila zgolj orodje v rokah jačjega, in za katero osebna svoboda ni bila samo na papirju. Tedaj smo mogli in smeli nastopiti javno in javno zgraditi svoj Narodni dom, čeprav se tedaj o pravilih malih narodov in o človečanskih pravicah ni toliko govorilo. Tolikanj zglasnila Avstrija je tedaj bila sposobna dati nam, kar nam Angloameričani niso sposobni dati: jamstvo naših pravic in našo bodočnost.

Tudi tedaj Italijanom graditev našega doma ni bila prijetna. Venadar tedaj oni niso mogli niti pomisliti na to, da bi uprizorjali izgredje kot so jih marca letosnjega leta! Tedaj so namreč Italijani čutili, da morajo tisto svobodo, ki jo zahtevajo zase, priznati tudi drugim. Tedaj so, napadajoč Avstrijo, ki je Trstu dala — danes prazno — novo železniško postajo in novo pristanišče, neprenenomega naglaševali, da bo Italija kot dežela svobode velikodušna tudi do nas.

Toda pretekli nista še dve leti Italijanskega gospodstva in že je naš Narodni dom 13. julija leta 1920 postal pogorišče. To se je zgodilo predno je nastopil fešizem! Florentinec Francesco Giunta se je ojunavel in izrabil »slučajno« odsonost italijanskega redarstva ter vezel zločinsko baklo na naš Dom, da bi dokazal pred zgodovino, kako daleč sega pri Italijanah pomantanje politične morale ter politične odgovornosti in spoštovanje osnovnih narodnih pravic.

Danes pa doživljamo še nekaj: da oni isti pripadniki kulturnega Zahoda, ki so se borili za spoštovanje osnovnih človečanskih naščel, dopuščajo, da se ta načela od-

krito in pred očmi vsega kulturnega sveta kršijo, in da si za politično svetovalec dajo visliti ljudi, ki so z deli dokazali, da nimajo moralne zavesti o dolžnostih in o kulturni odgovornosti Italije, še manj pa o dolžnosti italijanskega naroda, da nam v Trstu vrne naš Narodni dom.

Italijani tožijo o nasiljih, ki se baje dogajajo v Istri. Ali kdo je pričel z nasilji? Kdo je spremeni vas v pogorišča, kdo je preganjal naše ljudi z njihovih domov? Ni smo tega zagrešili mi prezirani barbarek, ampak storili so to De Castrovi somišljeniki in predstavniki utričodsletne italijanske kulture. Naši domačini z Općinom morajo še danes zapuščati svoje domove in svoje zemlje: niti krščanski nauki, niti zakonitost, niti pristalnost teh baje nepristranskih upraviteljev in zahodnjavih varovalcev svobode niso v stanju, da bi preprečili razlastitev naše narodne lastnine. In ko smo hoteli na kraju naše afirmacije in mučenštva izpričati svojo v o v nesmrtnost naših pravic, nam tega ne dopuščajo, ker nam ne dajo možnosti, da bi javno izrekli svojega ogorčenja.

Vendar pa zaradi tega se ni prestatila naša borba, borba združenih Slovencev in Hrvatov, ki smo zgradili in obogatili Trst s svojim delom in svojim pomorstvom, ta borba tudi nikdar ne bo prenehala!

Pred tem pogoriščem in pred tri desetletnim spomenikom Italijanske sramote in našega zatiranja dvigamo svoj glas in kljemo onim, ki nas danes nemočne sovražijo in nam hočejo visliti svoje neumno nasilje: svoboda je na pragu in nih je ne more zaustaviti. Ni več daleč, ko bo svet uvidel, koliko moralne gnilobe se krije iza napinjenosti predstavnikov neke krščanske morale, ki velja samo proti zatiranju Slovenom, ne velja pa za požigalce Narodnega doma.

G. Joško Lukeš, član Slovenskega narodnega gledališča v Trstu, je nato recitiral odlomek iz prigodne novele Borisa Pahorja »Mici in mi otroci«.

Za njim je spregovoril dr. Josip Kosovel v imenu Slovensko-hrvatske prosvetne zveze. Prikazal je velik pomen, ki ga je imel Narodni dom za splošno javno življenje ter

starlatinski predgovor pravi: »Quid licet lovi non licet bovis!«

To bi se dalo v titovščini tako prevesti: Kar je dovoljeno bogovem, to je dovoljeno nam titovcem, to ni dovoljeno teleom, to je amaglettovcem.

Seveda to velja za kraje onstrane železne zavese. Ker pa živimo izven te zavese, zvitovci niso nikarški bogovi, še manj pa amaglettovci teleta. Zato je tudi prišlo do povezave s SKSZ izložiti SDZ z Listo slovenske skupnosti.

Kdo vodi SKSZ? Politični vodje stranke je bil dirigiran naravnost iz Beograda z naloga, razbijati slovensko narodno zavest na STOJU. In res OF se je s pomočjo SNS in SKSZ posredilo izložiti SDZ z Listo slovenske skupnosti naša smrt.

Nabrežinski kominformisti, ki so najhujši sovražniki OF, so mislili, da so ta nepošteni maneuver pričakrinali in zato so glasovali proti OF s tem, da so oddali svoje glasove za gospoda Terčona.

Izlet Nabrežincev na Višarje

Slovenska demokratska zveza v Nabrežini je organizirala za predpretečko soboto in nedeljo 19. in 20. julija izlet na Višarje.

Odpeljali smo se iz Nabrežine v soboto okrog 13. ure z udobnim avtobusom, ki je bil pa do zadnjega kotička zaseden. Veliki moderni avtobus s približno 60 osebami pa ni bil dovolj, kajti organizatorji so morali zaradi prevelikega števila udeležencev najeti še veliki avtobus. Izletniki so bili največ iz Basileja. Izletniki so bili največ iz Nabrežine, iz Slinvaga in tudi iz Devina. Naš izlet je počastilo tudi nekaj naših prijateljev iz Trsta. Izlet je udeležil, čeprav v nekoliko skrivenem številu, naš pevski zbor »Avust Tance« iz Nabrežine.

V avtobusu je takoj zavladalo veselo razpoloženje, za katero je posebno skrbela naša lepa pesem, ki skoraj ne prenehala iz Nabrežine pa do Zabnic. Tja smo po kratkem odmoru v Vidmu dosegli ob 16.30 uri, ob koder so nekateri odšli takoj pev na Višarje, a ostale je avtobus potegnil do vzpenja v Trbiž.

Po kratkem odmoru na »Planini« smo okrog sedme ure zvečer dosegli na vrh Sv. Višarje. Tako smo tu odšli na lov za prenočišče, kar je bilo pa za ta večer nekoliko težko, ker je bilo tu več skupin romarjev, tudi Tržačanov, a nekaj tudi Koroščev iz Ziljske doline. No, ob takih priljih se pa nekaj potrpi, le da se dobi košček strehe za zasilno prenočišče!

Drugi dan se je pri maši ob 8. uri prav dobro odrezal naš pevski zbor, pri kateri je imel cerkveni govor g. prof. Metod Turnšek. Po maši smo še nekoliko ostali na Višarju, kjer smo pri lepem jasnen nebuh občudovali gorske velikane okoli Višarje. Okrog ene popoldne smo bili spet v dolini, kjer nas je čakalo v restavraciji »Razvodje« dobro in okusno kosilo. Tudi tu nam je naš pevski zbor zapek nekaj naših lepih pesmi. Ko smo se še nekoliko razgledali po Zabnicah, smo se okrog 16.30 odpeljali proti domu.

Po treh postajah v Pontafiju, Tričemiu in Vidmu smo se okrog 10. tudi praktično uresničena.

Dečki se vrnejo iz Devina

Slovensko dobrodelno društvo obvešča starše otrok, ki imajo svoje najdražje v devinski koloniji, da se ti vrnejo v torek 5. avgusta kmalu po 10. uri. Zato pridejo počne na dan ob pravkar navedeni urki, in sicer pred sedež društva v ulici Machiavelli 22.

Odbod dečkiške izmene v Devinu!

Slovensko dobrodelno društvo obvešča starše dečki, ki so določeni v devinski koloniji, da bo odhod dečki v Devin prihodnji četrtek 7. avgusta ob 9. uri popoldne. To uto naj pripelje svoje miljenke v prostor Slovenskega dobrodelnega društva v ulici Machiavelli 22-II.

Matura na slov. srednjih šolah

V poletnem roku so napravili maturu:

1) na realni gimnaziji: Dolhar Rafael, Fornazaré Elija, Perosi Lijan, Pischiante Rudolf, Frandoli Franka, Novak Marija, Pregar Silvana, Rudolf Neva, Velikonja Franka, Zafred Miran.

2) na učiteljišču: Baša Jože, Kereščan Zarko, Perčič Jože, Delkin Marija, Vehovec Rozalija, Žerjal Stanislava, Gasperi Silva;

3) na trgovski akademiji: Kermac Sergij, Meden Lucijana, Milija Marta, Sossi Alojzija.

Cestitamo!

—

Še beseda o izdajstvu v Nabrežini

Stari latinski predgovor pravi: »Quid licet lovi non licet bovis!«

To bi se dalo v titovščini tako prevesti: Kar je dovoljeno bogovem, to je dovoljeno nam titovcem, to ni dovoljeno teleom, to je amaglettovcem.

Seveda to velja za kraje onstrane železne zavese. Ker pa živimo izven te zavese, zvitovci niso nikarški bogovi, še manj pa amaglettovci teleta. Zato je tudi prišlo do povezave s SKSZ izložiti SDZ z Listo slovenske skupnosti.

Kdo vodi SKSZ? Politični vodje stranke je bil dirigiran naravnost iz Beograda z naloga, razbijati slovensko narodno zavest na STOJU. In res OF se je s pomočjo SNS in SKSZ posredilo izložiti SDZ z Listo slovenske skupnosti in jo tako preobraziti v listo »komunistične enotnosti«, kot trdita Primorski dnevnik in Katoliški glas. S tem je Lista slovenske skupnosti naša smrt.

Nabrežinski kominformisti, ki so najhujši sovražniki OF, so mislili, da so ta nepošteni maneuver pričakrinali in zato so glasovali proti OF s tem, da so oddali svoje glasove za gospoda Terčona.

Včasih pa ima zato tudi svojo pozitivno stran. Ce bi zmagala pričakrinali vpletih Lista slovenske skupnosti, bi imela v odboru OF dva člena titovca-komunista. Ker pa je prodrla lista »komunistične enotnosti«, kot trdita Primorski dnevnik in Katoliški glas. S tem je Lista slovenske skupnosti naša smrt.

Nabrežinski kominformisti, ki so najhujši sovražniki OF, so mislili,

da so ta nepošteni maneuver pričakrinali in zato so glasovali proti OF s tem, da so oddali svoje glasove za gospoda Terčona.

Seveda to velja za kraje onstrane železne zavese. Ker pa živimo izven te zavese, zvitovci niso nikarški bogovi, še manj pa amaglettovci teleta. Zato je tudi prišlo do povezave s SKSZ izložiti SDZ z Listo slovenske skupnosti.

Kdo vodi SKSZ? Politični vodje stranke je bil dirigiran naravnost iz Beograda z naloga, razbijati slovensko narodno zavest na STOJU. In res OF se je s pomočjo SNS in SKSZ posredilo izložiti SDZ z Listo slovenske skupnosti in jo tako preobraziti v listo »komunistične enotnosti«, kot trdita Primorski dnevnik in Katoliški glas. S tem je Lista slovenske skupnosti naša smrt.

Nabrežinski kominformisti, ki so najhujši sovražniki OF, so mislili, da so ta nepošteni maneuver pričakrinali in zato so glasovali proti OF s tem, da so oddali svoje glasove za gospoda Terčona.

Včasih pa ima zato tudi svojo pozitivno stran. Ce bi zmagala pričakrinali vpletih Lista slovenske skupnosti, bi imela v odboru OF dva člena titovca-komunista. Ker pa je prodrla lista »komunistične enotnosti«, kot trdita Primorski dnevnik in Katoliški glas. S tem je Lista slovenske skupnosti naša smrt.

Nabrežinski kominformisti, ki so najhujši sovražniki OF, so mislili, da so ta nepošteni maneuver pričakrinali in zato so glasovali proti OF s tem, da so oddali svoje glasove za gospoda Terčona.

Seveda to velja za kraje onstrane železne zavese. Ker pa živimo izven te zavese, zvitovci niso nikarški bogovi, še manj pa amaglettovci teleta. Zato je tudi prišlo do povezave s SKSZ izložiti SDZ z Listo slovenske skupnosti.

Kdo vodi SKSZ? Politični vodje stranke je bil dirigiran naravnost iz Beograda z naloga, razbijati slovensko narodno zavest na STOJU. In res OF se je s pomočjo SNS in SKSZ posredilo izložiti SDZ z Listo slovenske skupnosti in jo tako preobraziti v listo »komunistične enotnosti«, kot trdita Primorski dnevnik in Katoliški glas. S tem je Lista slovenske skupnosti naša smrt.

Nabrežinski kominformisti, ki so najhujši sovražniki OF, so mislili, da so ta nepošteni maneuver pričakrinali in zato so glasovali proti OF s tem, da so oddali svoje glasove za gospoda Terčona.

Seveda to velja za kraje onstrane železne zavese. Ker pa živimo izven te zavese, zvitovci niso nikarški bogovi, še manj pa amaglettovci teleta. Zato je tudi prišlo do povezave s SKSZ izložiti SDZ z Listo slovenske skupnosti.

Kdo vodi SKSZ? Politični vodje stranke je bil dirigiran naravnost iz Beograda z naloga, razbijati slovensko narodno zavest na STOJU. In res OF se je s pomočjo SNS in SKSZ posredilo izložiti SDZ z Listo slovenske skupnosti in jo tako preobraziti v listo »komunistične enotnosti«, kot trdita Primorski dnevnik in Katoliški glas. S tem je Lista slovenske skupnosti naša smrt.

Nabrežinski kominformisti, ki so najhujši sovražniki OF, so mislili, da so ta nepošteni maneuver pričakrinali in zato so glasovali proti OF s tem, da so oddali svoje glasove za gospoda Terčona.

Seveda to velja za kraje onstrane železne zavese. Ker pa živimo izven te zavese, zvitovci niso nikarški bogovi, še manj pa amaglettovci teleta. Zato je tudi prišlo do povezave s SKSZ izložiti SDZ z Listo slovenske skupnosti.

Kdo vodi SKSZ? Politični vodje stranke je bil dirigiran nar